

HE 96/2013 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kirkkolain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kirkkolain kirkollisen rakennuksen suojelua koskevia säännöksiä. Muutosten tavoitteena on säännösten selkeyttäminen, täsmentäminen ja ajantasaistaminen vastaamaan nykyhetken tarpeita ja voimassa olevaa muuta rakennus-suojelulainsäädäntöä. Lisäksi tavoitteena on saada suojelu kattamaan riittävä osa arvokkaista kirkollisista rakennuksista ja varmistaa Museoviraston asiantuntemuksen käyttäminen jo rakennuksen korjaus- tai muutoshankkeen alkuvaiheessa.

Museoviraston käyttöä asiantuntijana ehdotetaan vahvistettavaksi siten, että kun 50 vuotta täyttänyt kirkollista rakennusta ryhdytään olennaisesti muuttamaan, purkamaan tai sen käyttötarkoitusta muuttamaan, suunnitelmista on pyydettävä Museoviraston lausunto, vaikka rakennus ei ole suojeltu.

Museoviraston lisäksi lausuntoa tulee pyytää Ahvenanmaan maakunnan hallitukselta,

jos kirkollinen rakennus sijaitsee Ahvenmaalla, ja saamelaiskäräjiltä, jos rakennus sijaitsee saamelaisten kotiseutualueella.

Museoviraston asiantuntija-asemaa ehdotetaan vahvistettavaksi myös valitusoikeudella. Museovirastolla olisi oikeus valittaa niistä seurakunnan ja seurakuntayhtymän suojeltua kirkollista rakennusta koskevista päätöksistä, jotka on alistettava kirkkohallituksen vahvistettavaksi, sekä kirkkohallituksen kirkollisen rakennuksen suojelua ja suojelun lakkaamista koskevista päätöksistä.

Nykyistä kaksivaiheista alustusmenettelyä ehdotetaan kevennettäväksi siten, että kirkkohallituksen päätöstä ei enää alistettaisi opetus- ja kulttuuriministeriön vahvistettavaksi.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2014.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	3
1 NYKYTILA.....	3
1.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	3
1.2 Muu rakennussuojelua koskeva lainsäädäntö.....	4
Maankäyttö- ja rakennuslaki.....	4
Rakennusperintölaki.....	5
Muinaismuistolaki.....	5
Ahvenanmaan itsehallintolaki.....	6
Laki ortodoksisesta kirkosta.....	6
1.3 Muiden Pohjoismaiden rakennussuojelua koskeva lainsäädäntö.....	7
Ruotsi.....	7
Tanska.....	7
Norja.....	8
1.4 Nykytilan arviointi.....	8
2 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	10
3 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	11
4 ASIAN VALMISTELU.....	11
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	13
1 LAKIEHDOTUKSEN PERUSTELUT.....	13
9 luku. Kirkkovaltuusto.....	13
14 luku. Kirkko, seurakunnan kiinteistöt ja rakennussuojelu.....	13
24 luku. Alistaminen ja muutoksenhaku.....	15
2 VOIMAANTULO.....	15
LAKIEHDOTUS.....	17
Laki kirkkolain muuttamisesta.....	17
LIITE.....	20
RINNAKKAISTEKSTI.....	20
Laki kirkkolain muuttamisesta.....	20

YLEISPERUSTELUT

1 Nykytila

1.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Rakennusperinnön suojelemisesta annetussa laissa (498/2010, jäljempänä *rakennusperintölaki*) säädetään rakennetun kulttuuriympäristön suojelusta. Kirkollisten rakennusten suojelusta säädetään kuitenkin kirkkolaisissa (1054/1993), koska kirkollisten rakennusten suojelun on katsottu sisältyvän kirkon järjestysmuotoon ja hallintoon, josta perustuslain mukaan säädetään kirkkolaisissa.

Säännökset kirkollisista rakennuksista, niiden suojelusta ja rakennussuojelun valvonnasta sisältyvät kirkkolain 14 lukuun. Säännökset pohjautuvat pitkälti vuoden 1964 kirkkolain (635/1964) säännöksiin. Sekä vuoden 1964 kirkkolain että nykyisen kirkkolain osalta on pidetty tärkeänä, että kirkkolainsuojelusäännökset vastaavat yleisiä rakennussuojelua koskevia säännöksiä.

Kirkollisen rakennuksen käsite kirkkolain 14 luvun 2 §:n 1 momentissa täsmentyi voimassa olevaa kirkkolakia säädettäessä kirkollisten rakennusten suojelutoimikunnan mietinnön (Komiteanmietintö 1986:5) ehdotusten pohjalta siten, että kirkkolain erityissäännökset koskevat kirkkoja ja kellotapuleita, siunaus- ja hautakappeleita sekä hautausmaalla olevia niihin rinnastettavia rakennuksia.

Kirkollisen rakennuksen suojele kohdistuu myös sen kiinteään sisustukseen, siihen liittyviin maalauksiin ja taideteoksiin sekä piha-alueeseen. Kirkkopihaan sekä sen ja hautausmaan aitaan ja porttiin sovelletaan, mitä kirkollisista rakennuksista on säädetty tai määrätty. Jos suojele kohdistuu seurakuntaja leirikeskukseen, kirkkoherranvirastoihin, entisiin pappiloihin tai muihin seurakuntien omistamiin rakennuksiin kirkkolain säännökset eivät tule sovellettaviksi, vaan kyseisiin rakennuksiin sovelletaan rakennusperintölakia tai maankäyttö- ja rakennuslakia (132/1999).

Kirkkolain tarkoittamia kirkkoja on 796 ja muita kirkollisia rakennuksia 477. Jos kirkkojen lukumäärää laskettaessa otetaan huomioon myös kyläkirkot ja seurakuntakeskus-

ten kirkkosalit, kirkkoja on 850. Jos rakennus on tehty aikana, jolloin kirkon rakentaminen on edellyttänyt säädettyssä järjestyksessä syntyneestä päätöstä, lähtökohtana on, että muussa järjestyksessä rakennettu rakennus ei ole kirkko vaan seurakunnan muu kiinteistö. Jos seurakunnan kirkko on rakennettu tätä ennen, sitä pidetään kirkkona, vaikka selvitystä sen rakentamispäätöksestä ei ole saatavilla.

Kirkkolain mukaan kirkollinen rakennus, joka on rakennettu ennen vuotta 1917, on suojelunalainen. Ennen vuotta 1917 rakennettuja kirkkoja on 523. Nuorempi kirkollinen rakennus voidaan suojella kirkkohallituksen päätöksellä tuomiokapitulin, seurakunnan, Museoviraston tai kirkkohallituksen omasta aloitteesta. Vuoden 1917 jälkeen rakennetuista 273 kirkosta on erillispäätöksellä suojeltu 44 kirkkoa.

Kirkkolain mukaisia siunauskappeleita on 152. Jos otetaan huomioon myös muut seurakuntien omistamat kappelit, kappeleita on yhteensä 255. Siunauskappeliin rakentaminen yleistyi varsinaisesti vasta 1950-luvulla. Niitä ei ole kirkkohallituksen erillispäätöksellä suojeltu.

Kirkkolain tarkoittamien kirkollisten rakennusten ikäjakauma:

Rakennusvuosi	Kirkot	Siunauskappelit	Kellotapulit
ennen 1686	83		10
1686—1809	168		150
1810—1869	135	1	74
1870—1916	137	9	15
1917—2012	273	142	76

(alustava kirkkoluettelo 2008 ja tilastollinen vuosikirja 2011)

Kirkkolain 14 luvun 1 §:n mukaan seurakunnan kirkkovaltuuston päätös, joka koskee uuden kirkon tai siunauskappeliin rakentamista, on alistettava kirkkohallituksen vahvistettavaksi.

Kirkkolain 14 luvun 2 §:n mukaan seurakunnan kirkkovaltuuston päätös, joka koskee kirkon käyttämättä jättämistä, kirkollisen rakennuksen purkamista tai sellaista korjaamista, joka olennaisesti muuttaa sen ulko- tai si-

sääsua, on alistettava kirkkohallituksen vahvistettavaksi. Jos päätös koskee suojeltua kirkollista rakennusta, kirkkohallituksen on ennen asian ratkaisemista varattava Museovirastolle tilaisuus antaa siitä lausunto.

Pääosa kirkkohallituksen käsittelemistä alustusasioista on koskenut kirkollisen rakennuksen olennaista muuttamista. Muutosta on pidetty olennaisena, jos korjauksessa kirkollisen rakennuksen ulkonäkö, rakenne tai sisätilan luonne selvästi muuttuu. Muutos voi olla olennainen silloinkin, kun tavoitteena on kohteen restaurointi aikaisempaan asuun.

Suojeltua kirkollista rakennusta koskeva kirkkohallituksen päätös on kirkkolain 14 luvun 5 §:n 4 momentin mukaan alistettava edelleen opetus- ja kulttuuriministeriön vahvistettavaksi. Kirkollisten rakennusten rakennus- ja korjaushankkeita on käsitelty kirkkohallituksessa ja alistettu opetus- ja kulttuuriministeriön vuosina 2003—2012 seuraavasti:

Vuosi	KL 14:1 ja 2 mukaiset alustusasiat	Näistä OPM/OKM:lle alistettu
2003	14	8
2004	15	6
2005	17	11
2006	21	12
2007	26	19
2008	13	5
2009	16	13
2010	46	33
2011	20	17
2012	16	13
Yhteensä	204	137

Merkittävä osa kirkkohallitukselle vuosina 2003—2012 alistetuihin päätöksistä on koskenut kirkollisen rakennuksen olennaista muuttamista. Kaikista käsitellyistä asioista 65 prosenttia on koskenut suojeltua kohdetta. Nämä päätökset on alistettu opetus- ja kulttuuriministeriön vahvistettavaksi.

Kirkkohallitus voi kirkkolain 14 luvun 5 §:n 3 momentin mukaan päättää kirkollisen rakennuksen suojelun lopettamisesta. Tämä on mahdollista silloin, kun suojeltu kirkollinen rakennus on vahingoittunut siten, että sitä ei voida saattaa ennalleen tai kun rakennuksen suojeleminen muusta erityisestä syys-

tä ei enää ole perusteltua. Museovirastolle on varattava tilaisuus antaa lausunto ennen kuin suojelun lopettamisesta päätetään.

Kirkkolain 14 luvun 7 §:n mukaan seurakuntaa, joka ei voi toiminnassaan käyttää omistamaansa suojeltua kirkollista rakennusta tai saada siitä muuten kohtuullista hyötyä, ei voida velvoittaa sellaisiin suojelutoimenpiteisiin, joista aiheutuvat kustannukset ovat ilmeisessä epäsuhteessa siihen, mitä seurakunta voi osoittaa kaikkien kirkollisten rakennustensa hoitoon ja kunnostamiseen.

Vähävaraisille seurakunnille on anomuksesta voitu vuosittain myöntää kirkollisverolla rahoitettavaa rakennusavustusta kirkon keskusrahastosta.

1.2 Muu rakennussuojelua koskeva lainsäädäntö

Maankäyttö- ja rakennuslaki

Maankäyttö- ja rakennuslain 12 §:ssä säädetään, että rakentamisen ohjauksen tavoitteena on edistää 1) hyvän ja käyttäjien tarpeita palvelevan, terveellisen, turvallisen ja viihtyisän sekä sosiaalisesti toimivan ja esteettisesti tasapainoisen elinympäristön aikaansaamista; 2) rakentamista, joka perustuu elinkaariominaisuuksiltaan kestäviin ja taloudellisiin, sosiaalisesti ja ekologisesti toimiviin sekä kulttuuriarvoja luoviin ja säilyttäviin ratkaisuihin; sekä 3) rakennetun ympäristön ja rakennuskannan suunnitelmallista ja jatkuvaa hoitoa ja kunnossapitoa. Laissa säädetään myös rakennusperintöä suojaavasta ohjausjärjestelmästä, kuten kaavojen sisältövaatimuksista ja purkamislupajärjestelmästä.

Kaavoitusmenettelyssä kuntalaisilla on mahdollisuus vaikuttaa päätöksentekoon, ja suojelun omistajalle aiheuttamia haittoja on mahdollista kompensoida asemakaavan kokonaisuuden puitteissa. Koska asemakaava-alueella ensisijainen suojelukeino on asemakaavasuojaus, maankäyttö- ja rakennuslailla on keskeinen merkitys rakennussuojelun toteuttamisessa.

Kaavoituksessa huomioon otettavat valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet koskevat myös kulttuurihistoriallisia ympäristöjä. Tässä tarkoituksessa Museovirasto on laatinut inventoinnin Valtakunnallisesti merkittävät

rakennetut kulttuuriympäristöt, Museovirasto 2009 (RKY 2009). Asemakaavalla suojelusta rakennuksista ei ole seurantatietoja, mutta niitä arvioidaan olevan noin 15 000—20 000.

Maankäyttö- ja rakennuslakia ja kirkkolakia sovelletaan rinnakkain. Seurakunnalla tulee olla maankäyttö- ja rakennuslaissa säädetty, tarvittavat luvat hankkeen toteuttamiseen. Kirkollinen rakennus, jota ei ole suojeltu kirkkolain mukaisesti, saattaa näin ollen olla suojeltu maankäyttö- ja rakennuslain perusteella.

Rakennusperintölaki

Rakennusperintölain tavoitteena on turvata rakennetun kulttuuriympäristön ajallinen ja alueellinen monimuotoisuus, vaalia sen ominaisuutta ja erityispiirteitä sekä edistää sen kulttuurisesti kestävä hoitoa ja käyttöä. Rakennusperinnön säilyttämiseksi voidaan suojella rakennuksia, rakennelmia, rakennusryhmiä tai rakennettuja alueita, joilla on merkitystä rakennushistorian, rakennustaitteen, rakennustekniikan, erityisten ympäristöarvojen tai rakennuksen käytön tai siihen liittyvien tapahtumien kannalta. Suojelu voi koskea myös sisätiloja. Kiinteää sisustusta ovat ovet, ikkunat, listat, tulisijat, pinnoitteet, tekniset laitteet, kiintokalusteet tai muu näihin verrattava sisustus sekä rakennuksen käyttötarkoituksen mukaiset, siihen pysyvästi kiinnitetyt koneet ja laitteet.

Rakennusperinnön suojeleminen asemakaava-alueella toteutetaan ensisijaisesti maankäyttö- ja rakennuslailla. Kohde voi kuitenkin vaatia rakennusperintölain mukaan tapahtuvaa suojelua myös kaava-alueella. Rakennusperintölakia sovelletaan asemakaava-alueella, jos 1) kohteella on valtakunnallista merkitystä, 2) kohteen säilymistä ja suojelua ei voida turvata maankäyttö- ja rakennuslailla ja sen nojalla annetuilla säännöksillä tai määräyksillä, tai 3) kohteen suojeluun kyseisen lain mukaisesti on erityisiä syitä asemakaavoitustilanteen vuoksi.

Laissa säädettyjen edellytysten mukaan rakennus voidaan suojella, jos se on valtakunnallisesti, maakunnallisesti tai paikallisesti merkittävä. Rakennuksen merkittävyyttä arvioidaan seuraavilla perusteilla: 1) harvinaisuus

tai ainutlaatuisuus (harvinaisuus), 2) historiallinen tyypillisuus alueelle (tyypillisuus), 3) aluetta tai tiettyä aikaa kuvaavat tyypilliset piirteet (edustavuus), 4) alkuperäistä tai sitä vastaavan käytön, rakentamistavan, arkkitehtuurin tai tyylin ilmeneminen ja jatkuminen (alkuperäisyys), 5) merkitys historiallisen tapahtuman tai ilmiön todisteenä tai siitä kertovana ja tietoa lisäävänä esimerkkinä (historiallinen todistusvoimaisuus), tai 6) näkyvissä olevat eri aikakausien rakenteet, materiaalit ja tyylipiirteet, jotka ilmentävät rakentamisen, hoidon ja käytön historiaa ja jatkuvuutta (historiallinen kerroksisuus).

Rakennuksen suojelemisesta päättää elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, jonka on ennen suojelua koskevan päätöksen tekemistä varattava rakennuksen ja kiinteistön omistajalle ja sen haltijalle sekä viereisen kiinteistön omistajalle ja haltijalle tilaisuus tulla kuulluksi. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on myös pyydettävä rakennuksen sijaintikunnan sekä Museoviraston lausunto. Saamelaisen kotiseutualueella olevaa saamelaista rakennusperintöä koskevissa asioissa on pyydettävä saamelaiskäräjien lausunto. Suojeltavaksi määramistä koskeva päätös toimitetaan ympäristöministeriön vahvistettavaksi.

Muinaismuistolaki

Muinaismuistolain (295/1963) nojalla kiinteät muinaisjäännökset ovat rauhoitettuja muistoina Suomen aikaisemmasta asutuksesta ja historiasta. Ilman muinaismuistolain nojalla annettua lupaa on kiinteän muinaisjäännöksen kaivaminen, peittäminen, muuttaminen, vahingoittaminen, poistaminen ja muu siihen kajoaminen kielletty.

Kirkollisiin rakennuksiin ja kirkkopihaan liittyviä kiinteitä muinaisjäännöksiä ovat muun muassa aktiivisesta hautauskäytöstä pois jääneet hautapaikat kirkkojen lattian alla tai kirkkopihossa sekä rakennusten, rakenteiden ja kiinteän sisustuksen jäännökset. Kirkon paikalla tai läheisyydessä on monesti sijainnut aiempi kirkko ja siihen liittyneitä rakennuksia taikka pakanuuden aikainen paltontapaikka tai kalmisto.

Kiinteään muinaisjäännökseen kuuluu sellainen maa-alue, joka on tarpeen jäännöksen säilymiseksi sekä jäännöksen laadun ja merkityksen kannalta välttämättömän tilan varaimiseksi sen ympärille (suoja-alue). Muinaismuistolaissa säädetään menettelyistä muinaisjäännöksen rajojen vahvistamiseksi. Jollei muinaisjäännöksen rajoja ole vahvistettu, on lain mukainen suojaluokituksen vähimmäisleveys kaksi metriä luettuna jäännöksen näkyvissä olevista ulkoreunoista.

Käytännössä, kun kirkollisten rakennusten alapohjassa tai kirkkopihalla tehdään kaivutöitä, sovitaan valvontamenettelystä tapauskohtaisesti ennen toimenpiteisiin ryhtymistä. Muinaismuistolain edellyttämät tutkimus- ja selvitystyöt tehdään yleensä rakennuttajan kustannuksella.

Muinaismuistolaki sisältää säännöksiä myös irtaimista muinaisesineistä, joita kirkollisissa rakennuksissa on ja joita niiden ympäristöstä saattaa löytyä. Myös irtaimista muinaisesineistä, kuten vähintään sata vuotta vanhoista aseista, työkaluista tai kulkuvälineistä, joiden omistajaa ei tiedetä, on ilmoitettava Museovirastolle. Lisäksi kirkollisissa rakennuksissa olevaa tai niihin kuuluvaa irtainta esinettä, johon kuuluu muisto muinaisajan tavoista tai taidokkuudesta ja joka ei ole yksityistä omaisuutta, ei saa hävittää tai luovuttaa, ennen kuin siitä on ilmoitettu Museovirastolle ja se on käsitelty asian. Näitä ovat muun muassa vanhat taulut, veistokset ja muut taide-esineet sekä vaakunakilvet.

Ahvenanmaan maakunnan alueella sijaitsevien kiinteiden muinaismuistojen osalta Ahvenanmaan maakunnan hallitus toimii sekä asiantuntija- että valvontaviranomaisena.

Ahvenanmaan itsehallintolaki

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:n mukaan maakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten suojelua maakunnassa. Itsehallintolain 27 §:n mukaan valtakunnalla on kuitenkin lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat muun muassa kirkkolakia ja muuta uskonnollista yhdyskuntaa koskevaa lainsäädäntöä. Lisäksi kulttuurihistoriallisesti arvokkaan rakennuskannan suojelusta annetussa maakuntalaissa (ÅFS

56/1988) säädetään, että kirkollisen rakennuksen suojelusta säädetään erikseen. Perustuslain 76 §:n mukaan kirkon hallinnosta ja järjestysmuodosta säädetään kirkkolaisissa. Kirkollisten rakennusten suojelua koskevan lainsäädäntövallan on siten katsottava kuuluvan kirkkolain osana valtiolle. Kun kirkollisen rakennuksen suojelu ei kuulu maakuntalainsäädännön piiriin vaan kirkon sisäiseen autonomiaan, voidaan myös viranomaisten toimivaltasuhteista säätää toisin kuin muutoin maakunnan rakennussuojelulainsäädännön osalta säädetään.

Ahvenanmaan maakuntahallinnolla on oma museovirasto, jossa on asiantuntijoista koostuva kirkkoryhmä. Kirkollista rakennusta koskevissa asioissa ahvenanmaalainen seurakunta ottaa yhteyttä maakuntahallitukseen, ja sen kirkkoryhmä laatii lausunnon. Lausunnot lähtevät Museovirastoon, joka virallisena lausunnonantajana käytännössä hyväksyy ne sellaisenaan.

Ahvenanmaalla sijaitsevien keskiaikaisten kirkkojen merkitys kulttuuriperinnön kannalta on suuri, koska kirkot muodostavat varhaisen säilyneen kirkkoryhmän. Ne myös edustavat sekä Ruotsin että Manner-Suomen kirkkoista poikkeavaa erityistä tyyppiä. Lisäksi Ahvenanmaan kirkkojen merkitys korostuu, koska Suomessa keskiaikaista rakennusperintöä on säilynyt muihin Pohjoismaihin verrattuna vähän. Kaikista Suomen säilyneistä keskiaikaisista rakennuksista on Ahvenanmaan kirkkojen osuus yli 13 prosenttia. Ahvenanmaan kirkkoja ei ole 1700- ja 1800-luvuilla muuteltu samassa määrin kuin Manner-Suomen kirkkoja.

Laki ortodoksisesta kirkosta

Kirkollisesta rakennussuojelusta ortodoksisessa kirkossa säädetään laissa ortodoksisesta kirkosta (985/2006). Säännökset vastaavat pitkälti kirkkolain säännöksiä. Lain mukaan ennen vuotta 1917 rakennettu kirkko on suojelunalainen. Kirkollishallitus voi määrätä sitä uudemman kirkon tai rukoushuoneen suojeltavaksi, jos suojeluun on sellainen syy, jonka johdosta vastaavan rakennuksen suojelusta voitaisiin päättää rakennusperintölain mukaan.

Kirkollishallitus voi tehdä suojelusta päätöksen myös seurakunnan tai Museoviraston aloitteesta. Ennen suojelupäätöksen tekemistä Museovirastolle on varattava tilaisuus antaa asiasta lausunto. Rakennuksen suojelu kohdistuu myös sen kiinteään sisustukseen, siihen liittyviin maalauksiin ja taideteoksiin sekä piha-alueeseen. Ortodoksisen kirkon rakennuksista suojelun piirissä on 19 kirkkoa ja neljä rukoushuonetta.

Suojeltua kirkkoa tai rukoushuonetta ei saa purkaa, eikä siihen saa tehdä sellaisia muutoksia, jotka vaarantavat rakennuksen kulttuurihistoriallisen arvon. Ennen kuin suunnitelma suojeltua kirkkoa tai rukoushuonetta olennaisesti muuttavaksi korjaamiseksi hyväksytään, on seurakunnan varattava Museovirastolle tilaisuus antaa suunnitelmasta lausunto.

Jos rakennus on sillä tavoin vahingoittunut, ettei sitä voida saattaa ennalleen tai jos rakennuksen suojeleminen muusta erityisestä syystä ei enää ole perusteltua, kirkollishallitus voi päättää, ettei rakennusta enää ole pidettävä suojelunalaisena. Kirkollishallituksen on varattava Museovirastolle tilaisuus antaa asiasta lausunto ennen päätöksen tekemistä.

1.3 Muiden Pohjoismaiden rakennus- suojausta koskeva lainsäädäntö

Ruotsi

Ruotsissa kirkkojen suojelusta säädetään kulttuurimuistolaisissa (Lag (1988:950) om kulturminnen m.m.). Lain mukaan kirkkorakennuksia ja kirkkomaita tulee hoitaa ja ylläpitää niin, että niiden kulttuurihistoriallinen arvo ei vähene eivätkä niiden ulkonäkö ja ominaisuudet turmellu. Kirkkorakennuksia ovat rakennukset, jotka on vihitty Ruotsin kirkon jumalanpalveluskäyttöön ennen 1 päivänä tammikuuta 2000, ja jotka kirkko tai joku sen organisatorisista osista on omistanut tai joita se on hallinnut kyseisenä ajankohtana.

Lain mukaan ennen vuotta 1940 rakennettuja kirkkoja ja niihin kuuluvia kirkkomaita ei saa olennaisilta osiltaan muuttaa ilman lääninhallituksen lupaa. Ruotsin antikvaariviranomainen (Riksantikvarieämbetet) voi päättää, että lupavelvollisuus koskee myös

vuoden 1940 jälkeen rakennettuihin kirkkoihin kohdistuvia muutoksia, joita ovat esimerkiksi purkaminen, siirtäminen ja peruskorjaus. Tällaisia lupavelvollisuuden alaisia kirkkoja on asutusrekisterin mukaan kaikkiaan 3 071.

Kulttuurimuistolain esitöiden mukaan vuoden 1940 jälkeen rakennettujen kirkkojen muutostöihin tarvittavan luvan myöntämistä on arvioitava muilla kriteereillä kuin ainoastaan valmistumisvuoden perusteella. Kirkon keskushallinnon ehdotuksen mukaan antikvaariviranomaisen tehtävänä on määrittellä kirkkojen ja kirkkopihojen rakennuskannan kulttuurihistoriallinen arvo.

Valtion ja kirkon suhteiden muuttuessa vuonna 2000 todettiin, että ei ole sopivaa, että ainoastaan kirkon jäsenet vastaavat näistä kokonaiskustannuksista. Kulttuurimuistolain suojelumääräykset aiheuttavat omaisuuden hoidolle lisäksi rajoitteita ja erityiskustannuksia. Tämän vuoksi kulttuurimuistolain mukaan Ruotsin kirkolla on oikeus saada tietynsuuruinen korvaus valtiolta kirkollisten kulttuurimuistojen hoitoon ja ylläpitoon. Vuonna 2011 valtion myöntämän tuen määrä oli 462 miljoonaa kruunua (noin 53,6 miljoonaa euroa). Tuen jakamisesta seurakunnille päättävät Ruotsin kirkko ja sen hiippakunnat.

Tanska

Tanskassa kirkollisista rakennuksista säädetään laissa kansankirkon rakennuksista ja hautausmaista (Bekendtgørelse af lov om folkekirkens kirkebygninger og kirkegårde, LBK nr 77 af 02/02/2009 Gældende). Lain tarkoituksena on varmistaa, että kirkkorakennuksiin ja hautausmaihin liittyvät kulttuuriarvot eivät huonone. Kirkkojen rakentaminen ja niiden purkaminen hyväksytään kirkkoministeriössä (Kyrkoministeriet). Kirkkojen laajentamiset, peruskorjaukset ja muutokset pitää hyväksyttävä hiippakuntaneuvostossa. Kirkkoministeriö ja hiippakuntaneuvostot voivat päätöksissään käyttää apunaan kuninkaallista rakennustarkastajaa, kansallismuseota (Nationalmuseet) ja taideakatemiaa.

Seurakuntaneuvosto tekee päätöksen kirkon korjauksesta. Sata vuotta vanhempien kirkkojen korjaus vaatii hiippakuntaneuvos-

ton hyväksynnän. Seurakuntaneuvoston on huolehdittava välttämättömien korjausehdotusten aikaansaamisesta huolimatta siitä, onko työ hyväksyttävä hiippakuntaneuvostossa. Lisäksi laissa edellytetään, että kirkkoa koskevien suurien töiden suunnittelusta ja johtamisesta vastaa arkkitehti, jolla on perusteellinen asiantuntemus kirkkorakennuksista.

Vaikka kirkko itsessään olisi nuorempi kuin 100 vuotta, se voi käsittää osia vanhemmasta kirkkorakennuksesta, tai se voi olla rakennettu paikalle, jossa on aikaisemmin ollut kirkko. Tämän vuoksi on otettava huomioon mahdolliset arkeologiset intressit maaja lattiatöiden sekä muiden vastaavien töiden osalta. Näissä tapauksissa on tärkeää, että asiassa kuullaan kansallismuseota.

Kirkkoministeriö voi määrätä, että säilyttämisen arvoiset kirkot voidaan asettaa erityisen valvonnan alaisuuteen. Valvontaa suorittaa kolme ministeriön nimittämää henkilöä, joilla on arkkitehtuuriin ja arkeologiaan liittyvää asiantuntemusta. Valvonta käsittää kirkolliset rakennukset rakennusmuistomerkeinä, kirkkojen välittömän ympäristön ja irtaimen, jolla on taiteellista, historiallista tai arkeologista arvoa.

Norja

Norjan kirkkolaisissa (Lov om den Norske Kirke, 1996.06–07-31) säädetään kirkoista, niiden omistusoikeudesta ja niihin liittyvistä vastuista. Norjan kulttuuriperintöä koskevan lain (Lov om kulturminner, LOV-1978-06-09-50) tarkoituksena on suojella arkeologiset ja rakennusmuistomerkit ja -paikat, kulttuuriympäristöt erilaisuudessaan ja yksityiskoh-taisuudessaan osana kulttuuriperintöä ja identiteettiä sekä ympäristöä ja resursseja. Kaikki ennen vuotta 1650 rakennetut kirkot ovat lain nojalla automaattisesti suojeltuja.

Antikvaariviranomainen (Riksantikvaren) voi tämän lisäksi suojella erillisellä päätöksellä kirkon tai kirkkopihan tai osia niistä, jos niillä on kulttuurihistoriallista tai arkkitehtonista arvoa. Samoin voidaan suojella kirkon tai kirkkopihan lähiympäristö. Lisäksi kuningas voi määrätä suojeltavaksi kulttuurihistoriallisesti merkittävän kulttuuriympäristön. Suojelupäätökset voivat sisältää määräyksiä, jotka kieltävät tai muutoin rajoittavat

sellaisia toimenpiteitä, jotka vaarantaisivat suojelun tarkoituksen. Erillisillä suojelupäätöksillä suojeltuja kohteita on huomattava määrä.

Toimenpiteistä, jotka vaikuttavat lailla suojeltuun rakennukseen, tulee ilmoittaa viranomaiselle mahdollisimman aikaisin. Viranomaisen tulee päättää, voiko toimenpiteeseen ryhtyä. Suojellun kirkon korjaaminen tai laajentaminen edellyttää, että toimenpiteellä on sekä kirkkolain mukaan annettu piispan hyväksyminen että kulttuuriperintölain mukainen viranomaisen lupa. Antikvaariviranomaisen päätöksistä saa valittaa ympäristönsuojeluministeriöön (Miljøverndepartementet). Säännökset kattavat myös tilanteet, joissa haitta kohteelle havaitaan vasta kun työt on aloitettu.

Ministeriöllä on oikeus myöntää poikkeuksia suojelumääräysten sellaisista toimenpiteistä, jotka eivät aiheuta huomattavaa haittaa suojellulle rakennukselle. Jos poikkeukseen liitetyt ehdot lisäävät töiden kustannuksia, lisäkustannukset korvataan kokonaan tai osittain.

Jos suojeltu rakennus on huonokuntoinen hoidon puutteen vuoksi, omistaja voidaan velvoittaa suorittamaan korjaukset määräajassa. Kunnostamiseen ja ylläpitoon voidaan myöntää avustuksia. Ministeriö voi myös antaa tilapäisen toimenpidekiellon kunnes suojelua koskeva asia on ratkaistu.

1.4 Nykytilan arviointi

Kirkon korjausten aikaväli on lyhentynyt. Kun vielä 1800-luvulla kirkkoa kunnostettiin perusteellisesti ehkä kerran sukupolven aikana, tehdään vastaavia töitä nykyisin 10–20 vuoden välein. Kirkkojen lämmittäminen ja sähköistäminen aloitettiin 1800-luvun lopussa. Monessa kirkossa on saattanut kymmeniä vuosien aikana olla useita lämmitysjärjestelmiä. Toisaalta tavanomaisia kunnossapitotoimiin liittyviä toimia voidaan siirtää odottamaan lähitulevaisuudessa tapahtuvaksi suunniteltua laajaa korjausta.

Nykyisen monivaiheisen ja pitkäkestoisen suunnittelun kannalta olisi tärkeää, että lausunnonantajaviranomaiseen ja alistusviranomaiseen oltaisiin yhteydessä suunnitelmien aikaisessa vaiheessa. Kuitenkin Museoviras-

ton lausunto rakennussuojeluasiassa on kirkkolain mukaan pyydettävä ennen päätöksentekoa kirkkohallituksessa, vaikka asian käsittelyn kannalta parempi ajankohta lausunolle olisi ennen seurakunnan kirkkovaltuuston päätöstä.

Käytännössä seurakunta on usein ollut yhteydessä kirkkohallitukseen jo, kun kirkollisen rakennuksen peruskorjausta tai muuta kunnostusta ryhdytään suunnittelemaan. Myös Museovirasto on saattanut antaa seurakunnalle ja kirkkohallitukselle lausunnon suunnitteilla olevasta hankkeesta, jolloin se on voitu ottaa huomioon suunnittelussa ja päätöksenteossa. Museoviraston lausunto on yleensä nojautunut rakennusperintölain suojelumääräyksiin.

Vaikka kirkollisten rakennusten suojelussa Museovirastolla on vahva asiantuntijarooli, sillä ei ole mahdollisuutta puuttua tilanteeseen, jossa seurakunnan tai kirkkohallituksen päätös ei vastaa Museoviraston lausuntoa tai siinä tehtyjä rakennussuunnitelmien korjaus ehdotuksia. Museovirastolta puuttuu mahdollisuus jälkikäteisvalvontaan. Vain opetus- ja kulttuuriministeriöllä alistusviranomaisena on mahdollisuus vaikuttaa kirkon viranomaisen päätökseen.

Kirkkolain kirkollisten rakennusten suojelua koskevat säännökset eivät tunne Ahvenanmaan maakunnan hallituksen toimivaltaa. Ahvenanmaan maakunnan hallitus on kuitenkin usein antanut oman lausuntonsa Ahvenanmaalla sijaitsevien kirkollisten rakennusten korjaushankkeiden yhteydessä, mutta varsinaisena lausunnonantajana on tällöinkin toiminut Museovirasto. Myöskään saamelaishallinnon alueella ei ole suojelua koskevia erityissäännöksiä, eikä siellä ole käytännön lausuntoyhteistyötä.

Itsenäisyysajan kirkkoarkkitehtuurilla on merkittävä asema maamme kulttuuriperinnössä ja rakennustaiteen historiassa. Kirkkohallituksessa on erillispäätöksin suojeltu kirkkolain 14 luvun 5 §:n 1 momentin nojalla vuoteen 2012 mennessä 44 kirkkoa. Museovirasto on pitänyt tärkeänä saattaa eri vuosikymmenien kirkkorakentamista mahdollisimman monipuolisesti edustavat kirkot suojeltavaksi. Vuoden 1917 jälkeen rakennettujen yli kahdensadan kirkon joukosta erillispäätöksellä suojeltujen kirkkojen valintape-

rusteena ovat olleet niin arkkitehtoninen ja taiteellinen laatu kuin rakennusajalleen tyyppillinen muotokieli, teknisesti innovatiiviset ratkaisut tai maisemakuva. Erityisen suuri merkitys kirkollisella rakentamisella on ollut suomalaisen arkkitehtuurin kansainvälisessä kuvassa 1950-luvulta lähtien.

Kirkkolain kirkollisten rakennusten suojelun piiriin kuuluvat myös siunauskappelit. Niiden rakentaminen yleistyi vasta 1950-luvulla. Siunauskappeleita ei ole suojeltu erillispäätöksin.

Itsenäistymisen jälkeinen aika toiseen maailmansotaan saakka oli suhteellisen vilkasta kirkkojen rakentamisen aikaa. Suurempi nousu tapahtui kuitenkin 1930- ja 1950-luvuilla. Kirkkojen lisäksi kappeleita, seurakuntakeskuksia ja kyläkirkkoja rakennettiin runsaasti myös 1950- ja 1960-luvuilla. Vuosisadan loppupuolella vuosina 1971—2000 kirkkojen rakentaminen on ollut melko taasaista, keskimäärin 2—3 kirkkoa vuodessa. Vuosina 2001—2010 on rakennettu vain yhdeksän uutta kirkkoa.

Voimassa olevassa kirkkolaissa viitataan suojelun tavoitteiden ja erillisen suojelupäätöksen edellytysten osalta vuonna 2010 kumottuun rakennussuojelulakiin (60/1985).

Suojeltua kirkkoa koskeva päätös on alistettava edelleen opetus- ja kulttuuriministeriön vahvistettaviksi. Kaksivaiheinen alistusmenettely koetaan seurakunnissa hankalaksi ja aikaa vieväksi. Suojeltua kirkollista rakennusta koskeva kirkkohallituksen päätös merkitsee sitä, että kirkkohallitus joko puoltaa tai ei puolla seurakunnan päätöksen hyväksymistä. Vain puoltava päätös alistetaan edelleen opetus- ja kulttuuriministeriön vahvistettavaksi. Opetus- ja kulttuuriministeriö ei ole vuoden 1994 jälkeen jättänyt kertaakaan tällaista päätöstä vahvistamatta. Alistusmenettelyssä opetus- ja kulttuuriministeriön päätöksenteko on vahvasti nojannut Museoviraston asiantuntijalausuntoihin.

Kirkkopihan rajausta ei aina ole yksiselitteinen. Vanhemmassa rakennuskannassa kirkkopihan rajausta on selkeämpää kuin uudemmassa, jossa kirkko saattaa olla osa suurempaa rakennuskokonaisuutta. Viime vuosina rakennetut kirkolliset rakennukset ovat entistä monikäyttöisempiä, ja kirkkopihaa ei käy-

tännössä voida alueellisesti rajata lainkaan tai sen rajaaminen yksiselitteisesti on hankalaa.

Sotavuosina 1939—1945 sotavainajat pyrittiin haudamaan kotipaikkakuntansa hautaus-maahan, mikä oli kansainvälisestikin harvinainen käytäntö. Sankarivainajille järjestettiin yhtenäisiä hauta-alueita kirkkopihaan tai kunniapaikalle hautausmaalle. Alueiden ja muistomerkkien suunnitteluun osallistuivat maamme eturivin arkkitehdit ja taiteilijat. Säännöksiä on tulkittu siten, että sankarivainajien hauta-alueen sijaitseminen suojellulla kirkkopihalla saattaa myös hauta-alueen muistomerkkeineen suojelun piiriin. Jos hauta-alue sen sijaan sijaitsee hautausmaalla, hauta-alue muistomerkkeineen ei ole suojelun piirissä.

Kirkkolaisissa ei ole säännöksiä siitä, miten jo olemassa oleva rakennus muutetaan kirkoksi tai muuksi kirkolliseksi rakennukseksi. Jos jokin seurakunnan omistama suhteellisen vanha ja arvokas kiinteistö, esimerkiksi saarnahuone tai kyläkirkko, ei täytä kirkollisen rakennuksen määritelmää, se jää kirkollisen rakennussuojelun ulkopuolelle. Näiden tilojen saattaminen kirkollista rakennusta koskevien säännösten piiriin saattaisi joissain tapauksissa olla perusteltua. Tällöin rakennuksen kunnostuspäätöksiä tehtäessä voitaisiin ottaa kulttuurihistoriallisen arvon lisäksi huomioon sen tarkoituksenmukainen käyttö seurakunnan ajankohtaisessa tilanteessa.

Seurakuntaliitosten lisääntyessä joidenkin kirkkojen ylläpidosta saattaa olla tarkoituksenmukaista myös luopua. Kirkollisen rakennuksen käyttämättä jättäminen ei kaikissa tapauksissa tarkoita samaa kuin kirkosta luopuminen. Kun kirkko jätetään käyttämättä kirkkona, se ei enää kuulu kirkollisen rakennuksen suojelun piiriin. Tällä hetkellä ei säädetä rakennuksen suojeluaseman muutoksen ilmoittamisesta asianomaisille viranomaisille. Rakennus saattaa kuitenkin olla kulttuurihistoriallisesti arvokas.

2 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Esityksen tavoitteena on kirkkolain kirkollisten rakennusten suojelua koskevien säännösten ajantasaistaminen, selkeyttäminen ja täsmentäminen. Säännöksiä ehdotetaan muu-

tettavaksi vastaamaan nykyhetken tarpeita ja voimassa olevaa muuta rakennussuojelulainsäädäntöä. Lisäksi tavoitteena on saada suojelu kattamaan riittävä osa arvokkaista kirkollisista rakennuksista ja varmistaa Museoviraston asiantuntemuksen käyttäminen jo rakennuksen korjaus- tai muutoshankkeen alkuvaiheessa.

Kirkkolakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös kirkollisen rakennuksen suojelun tavoitteista. Kirkkovaltuustossa määränemmistöä vaativia päätöksiä ehdotetaan lisättäväksi. Ehdotuksen mukaan määränemmistöä vaatisi myös kirkollisen rakennuksen hankkiminen, purkaminen, sen käyttötarkoituksen muuttaminen ja muun rakennuksen muuttaminen kirkolliseksi rakennukseksi. Lisäksi ehdotetaan, että myös sankarihautausmaahan sovellettaisiin kirkollisia rakennuksia koskevia säännöksiä.

Niiden kirkkovaltuuston päätösten luetteloon, jotka on alistettava kirkkohallituksen vahvistettavaksi, ehdotetaan lisättäväksi uuden kirkon tai siunauskappelin hankkiminen, muun rakennuksen muuttaminen kirkoksi tai siunauskappeliksi ja kirkollisen rakennuksen käyttötarkoituksen muuttaminen.

Mahdollisuutta päättää kirkollisen rakennuksen suojelun lakkaamisesta ehdotetaan laajennettavaksi siten, että se olisi mahdollista, jos seurakunnalla on useita kirkollisia rakennuksia eikä sillä ole tarvetta toiminnassaan enää käyttää omistamaansa suojeltua kirkollista rakennusta.

Museoviraston käyttöä asiantuntijana ehdotetaan aikaistettavaksi ja vahvistettavaksi. Museoviraston lausunto olisi pyydettävä jo suunnitteluvaiheessa, kun kirkollista rakennusta ryhdytään olennaisesti muuttamaan, purkamaan tai sen käyttötarkoitusta muuttamaan. Museoviraston lausunto olisi pyydetty, kun päätös koskisi suojeltua tai 50 vuotta täyttäneitä kirkollista rakennusta. Samassa yhteydessä paitsi seurakunnalla myös Museovirastolla olisi toisaalta luonteva mahdollisuus arvioida rakennuksen suojelun tarve ja käynnistää rakennuksen suojelua koskeva menettely.

Museoviraston asiantuntija-asemaa ehdotetaan vahvistettavaksi myös säätämällä sille valitusoikeus niistä seurakunnan ja seurakuntayhtymän suojeltua kirkollista rakennusta

koskevista päätöksistä, jotka on alistettava kirkkohallituksen vahvistettavaksi, sekä kirkkohallituksen kirkollisen rakennuksen suojelua ja suojelun lakkaamista koskevista päätöksistä. Tämä takaisi sen, että Museovirasto voisi riittävän tehokkaasti valvoa, että sen asiantuntijalausunnat otetaan kirkollisessa päätöksenteossa riittävästi huomioon.

Museoviraston lisäksi lausuntoa tulee esityksen mukaan pyytää Ahvenanmaan maakunnan hallitukselta, jos kirkollinen rakennus sijaitsee Ahvenmaalla, tai saamelaiskäräjiltä, jos se sijaitsee saamelaisten kotiseutualueella.

Nykyisestä kaksivaiheisesta alistusmenettelystä ehdotetaan luovuttavaksi siten, että kirkkohallituksen päätöstä ei enää alistettaisi opetus- ja kulttuuriministeriön vahvistettavaksi.

3 Esityksen vaikutukset

Esitys merkitsee seurakunnille, että ne joutuisivat kirkollisten rakennusten korjaus- ja muutoshankkeiden osalta tekemään entistä tarkempia suunnitelmia ja käyttämään aiempaa enemmän asiantuntijoiden apua hankkeiden toteuttamisessa. Toisaalta Museoviraston osallistuminen korjaus- ja muutoshankkeisiin mahdollisimman varhain sekä rakennusten iän että itse hankkeiden alkamisen näkökulmasta voi säästää työtä ja kustannuksia verrattuna tilanteisiin, joissa rakennusta on korjattu jo useasti tai olennainen korjaushanke on viety pitkälle ennen kuin Museovirastolta on pyydetty lausuntoa. Väärät toimenpiteet voivat vähentää kirkollisen rakennuksen kulttuurihistoriallista arvoa tai aiheuttaa turhia kustannuksia. Viranomaisten työtä voidaan vähentää myös muun muassa edellyttämällä seurakunnilta asiantuntevien suunnittelijoiden ja rakennuttajakonsulttien käyttämistä sekä riittävien selvitysten laatimista olennaisia muutoksia koskevien suunnitelmien pohjaksi.

Museoviraston asiantuntija- ja viranomaisasema kirkollisten rakennusten suojeluasioissa vahvistuisi lausuntomenettelyn ja sen jälkeisen ohjausmahdollisuuden sekä valitusoikeuden myötä. Museoviraston työmäärä kirkollisten rakennusten osalta kasvaisi merkittävästi. Voimassa olevan lain mukaan Mu-

seoviraston lausunto on välttämätön ennen vuotta 1917 rakennettujen kirkollisten rakennusten osalta. Lausuntomenettelyn piiriin kuuluvien kohteiden ryhmä laajenee, kun siihen tulevat kuulumaan myös sellaisen kirkollisen rakennuksen, jonka käyttöön ottamisesta on kulunut 50 vuotta, olennainen muuttaminen tai purkaminen taikka käyttötarkoituksen muuttaminen. Kirkollinen kulttuuri- ja rakennusperintö on aina ollut yksi antikvaarihallinnon painopisteistä. Seurakuntien ja Museoviraston välisen yhteistyön ja luottamuksen kannalta on tärkeää, että Museoviraston resurssien oikealla mitoittamisella mahdollistetaan sen lausuntojen antaminen kohtuullisessa ajassa.

4 Asian valmistelu

Esitys on kirkolliskokouksen ehdotuksen mukainen. Kirkolliskokoukselle esitys valmisteltiin kirkkohallituksen työryhmässä, jossa olivat edustettuina Museovirasto ja ympäristöministeriö.

Asiaa valmistelleen työryhmän mietinnöstä lausunnon ovat antaneet opetus- ja kulttuuriministeriö, Museovirasto, ympäristöministeriö, Ahvenanmaan maakunnan hallitus, Helsingin, Espoon, Kuopion, Lahden, Mikkelin, Oulun, Porin, Tampereen, Turun- ja Kaarinan, Vantaan ja Vaasan seurakuntayhtymät sekä Jyväskylän ja Rovaniemen seurakunta. Lausunnoissa suhtauduttiin esitykseen ja sen perusteluihin pääosin myönteisesti. Seurakuntien ja seurakuntayhtymien lausunnoissa kuitenkin vastustettiin mietinnössä olevaa ehdotusta siitä, että kirkolliset rakennukset, joiden käyttöön otosta on kulunut 50 vuotta, kuuluisivat suoraan lain nojalla suojelun piiriin.

Lausuntojen perusteella esityksestä on poistettu edellä mainittu säännös 50 vuotta täyttäneen kirkollisen rakennuksen suojelusta. Museoviraston lausunto olisi ehdotuksen mukaan kuitenkin pyydettävä jo suunnitteluvaiheessa, kun suojeltua tai 50 vuotta täyttänyttä kirkollista rakennusta ryhdytään olennaisesti muuttamaan, purkamaan tai sen käyttötarkoitusta muuttamaan. Museovirastolla olisi näin ollen lausuntopyynnön yhteydessä mahdollisuus arvioida rakennuksen suojelun

tarve ja tarvittaessa käynnistää rakennuksen suojelua koskeva menettely.

Lausuntojen perusteella esityksen perusteluja on lisäksi täydennetty ja voimassa olevan kirkkolain 14 luvun 7 §:n säännöstä, johon ei ole esitetty muutosta, on avattu. Esi-

tykseen on tehty myös joitakin muita teknisluontoisia muutoksia.

Lausuntokierroksen jälkeen valmistelua jatkettiin virkatyönä. Esitys on viimeistely opetus- ja kulttuuriministeriössä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotuksen perustelut

9 luku. **Kirkkovaltuusto**

3 §. Määräenemmistö. Pykälä ehdotetaan muutettavaksi selkeämpään ja täsmällisempään muotoon. Päätöksenteko edellyttäisi määräenemmistöä ehdotetun 1 kohdan mukaan, jos päätös koskee kirkollisen rakennuksen, kappelin, seurakuntatalon, seurakunnan virastotalon, leiri- tai kurssikeskuksen rakentamista taikka jo olemassa olevan rakennuksen hankkimista edellä mainittuun käyttöön.

Ehdotetun 2 kohdan mukaan määräenemmistöä vaatisi myös päätös kirkollisen rakennuksen olennaisesta muuttamisesta tai purkamisesta, sen käyttötarkoituksen muuttamisesta tai jo olemassa olevan rakennuksen muuttamisesta kirkolliseksi rakennukseksi. Seurakunnalla saattaa olla esimerkiksi seurakuntakeskuksen yhteydessä kirkkosali, jota on paikkakunnalla pidetty kirkkona, mutta koska sen rakentamisesta ei ole tehty päätöstä kirkkolain mukaisesti, se ei ole säännösten mukaan kirkko. Päätös tällaisen tilan muuttamisesta kirkoksi on tehtävä määräenemmistöllä.

Määräenemmistöllä olisi hyväksyttävä varsinainen rakentamispäätös, jonka tulee sisältää myös hankkeen suunnitelma. Urakkatarjousten ja muiden hankkeen toteuttamiseksi tarvittavien sopimusten hyväksyminen tapahtuisi yksinkertaisella enemmistöllä.

Ehdotuksen mukaan määräenemmistöä vaativat edelleen hautausmaan perustamista tai laajentamista, kiinteän omaisuuden luovuttamista ja uuden viran perustamista koskevat päätökset. Näiltä osin pykälään ei ehdoteta sisällöllistä muutosta.

14 luku. **Kirkko, seurakunnan kiinteistöt ja rakennussuojelu**

1 §. Kirkko. Pykälän 2 momentti, joka koskee kirkkovaltuuston uuden kirkon tai siunauskappelin rakentamista koskevan päätöksen alistamista kirkkohallituksen vahvistettavaksi,

si, ehdotetaan kumottavaksi. Alistamisesta säädettäisiin jatkossa 2 §:n 3 momentissa.

2 §. Kirkolliset rakennukset ja päätöksen alistaminen. Pykälää ehdotetaan selkeytettäväksi siten, että sen nykyisessä 1 momentissa oleva säännös jaettaisiin 1 ja 2 momenttiin. Kirkolliset rakennukset määriteltäisiin 1 momentissa ja 2 momentissa säädettäisiin siitä, että kirkollisia rakennuksia koskevia säännöksiä sovellettaisiin myös kirkkopihaan, sen ja hautausmaan aitaan ja porttiin sekä lakiin otettavana lisäyksenä sankarihautausmaahan.

Käsite kirkollinen rakennus ei ole epäselvä. Tulkintaongelmia saattaa esiintyä siinä, mitä 2 momentissa tarkoitettu kirkkopiha käsittää. Kirkkopihaan välittömästi rajautuvat ja siihen olennaisesti vaikuttavat sivurakennukset eivät julkisivujensa osalta kuulu kirkkopihaan. Sen sijaan voidaan katsoa, että kirkkopihalla mahdollisesti sijaitsevat rakennukset ja rakennelmat kuuluvat 2 momentissa tarkoitettuun kirkkopihaan.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan koottavaksi ne kirkkovaltuuston ja yhteisen kirkkovaltuuston kirkollisia rakennuksia koskevat päätökset, jotka on alistettava kirkkohallituksen vahvistettavaksi. Voimassa olevan 1 §:n kumottavaksi ehdotettavaan 2 momenttiin sisältyvä säännös ehdotetaan siirrettäväksi tämän momentin 1 kohtaan. Säännöksen 3 momentin 1 kohta koskisi uuden kirkon tai siunauskappelin rakentamisen lisäksi myös uuden kirkon tai siunauskappelin hankkimista. Lisäksi momentin sanamuotoa yhdenmuikaistettaisiin ehdotetun 9 luvun 3 §:n kanssa.

Kirkkohallituksen vahvistettavaksi alistettavia päätöksiä olisivat nykyisten päätösten lisäksi 3 momentin 2 kohdan mukaan päätökset, jotka koskevat muun rakennuksen muuttamista kirkoksi tai siunauskappeliksi ja 3 kohdan mukaan päätökset, jotka koskevat kirkollisen rakennuksen käyttötarkoituksen muuttamista.

Kirkollisen rakennuksen 3 kohdan mukainen olennainen muuttaminen kattaisi sekä kirkon ulkoasun, sisätilan että sen rakentei-

den olennaisen muuttamisen eikä voimassa olevaa säännöstä näin ollen ole tarkoitus tältä osin muuttaa.

Voimassa olevan pykälän 2 momentissa oleva säännös kirkon käyttämättä jättämistä koskevan päätöksen alistamisesta siirrettäisiin pykälän 3 momentin 4 kohtaan.

Lakiehdotus ei sisällä muutosta siihen, että seurakunnan ja seurakuntayhtymän päätöksen alistamisvelvollisuus kirkkohallitukselle koskee kirkkoja ja kirkollisia rakennuksia riippumatta siitä, onko niitä suojeltu.

Pykälän otsikkoa ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan pykälän uutta sisältöä.

5 §. Kirkollisen rakennuksen suojelu. Pykälässä säädettäisiin kirkollisen rakennuksen suojelun tavoitteesta ja suojelun kohteesta. Lausunnoista ja suojelun lakkaamisesta ehdotetaan säädettäväksi 5 a ja 5 b pykälässä.

Pykälän 1 momentissa säädettäväksi ehdotettu kirkollisen rakennuksen suojelun tavoite vastaisi rakennusperintölain 1 §:n mukaista lain tavoitetta. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin voimassa olevan 1 momentin mukaisesti, että kirkollinen rakennus, joka on rakennettu ennen vuotta 1917, on suojeltu suoraan lain nojalla. Lisäksi kirkkohallitus voisi määrätä tätä myöhemmin käyttöön otetun kirkollisen rakennuksen suojeltavaksi, jos suojelu on perusteltua rakennushistorian, rakennustaiteen, rakennustekniikan tai erityisten ympäristöarvojen kannalta. Nykyisen 1 momentin mukaan kirkkohallitus voi määrätä vuoden 1917 jälkeen rakennetun kirkollisen rakennuksen suojeltavaksi, jos suojeluun on rakennussuojelulain (60/1985) mukainen syy. Rakennussuojelulaki, johon säännöksessä viitataan, on kuitenkin kumottu vuonna 2010.

Aloiteoikeus suojeluasiassa olisi kirkkohallituksella itsellään sekä seurakunnalla, tuomiokapitulilla ja Museovirastolla. Tältä osin säännös vastaa voimassa olevaa säännöstä.

Kirkollisen rakennuksen suojelu kohdistuisi lähtökohtaisesti itse rakennukseen, johon katsotaan kuuluvaksi myös sen rakenneratkaisut. Pykälän 3 momentin mukaan suojelu käsittäisi myös kirkollisen rakennuksen kiinteän sisustuksen, siihen liittyvät maalaukset ja taideteokset sekä rakennuksen pihapiirin. Suojelun kohteen osalta ei siten esitetä sisällöllistä muutosta voimassa olevaan lakiin.

Voimassa olevassa 2 momentissa oleva säännös, joka koskee kirkkohallituksen velvollisuutta varata Museovirastolle tilaisuus antaa lausunto päätöksestä, joka koskee kirkollisen rakennuksen purkamista taikka sen ulko- tai sisäasua olennaisesti muuttavaa korjaamista, ehdotetaan siirrettäväksi uuteen 5 a §:ään.

Voimassa olevassa 3 momentissa oleva säännös, joka koskee kirkkohallituksen päätöstä siitä, ettei rakennusta enää ole pidettävä suojelun alaisena, ehdotetaan siirrettäväksi uuteen 5 b §:ään.

Voimassa olevan 4 momentin mukaisesta velvollisuudesta alistaa päätös opetus- ja kulttuuriministeriön vahvistettavaksi ehdotetaan luovuttavan.

Pykälän otsikkoa ehdotetaan muutettavaksi.

5 a §. Lausunnot. Uuden pykälän 1 momentin mukaan seurakunta tai seurakuntayhtymä velvoitettaisiin varaamaan Museovirastolle tilaisuus antaa lausunto ennen päätöksen tekemistä, jos päätös koskee suojellun tai sellaisen kirkollisen rakennuksen, jonka käyttöön ottamisesta on kulunut 50 vuotta, olennaista muuttamista tai purkamista taikka käyttötarkoituksen muuttamista.

Lausunto olisi pyydettyä jo asiaa koskevasta suunnitelmasta. Lausunto tulisi pyytää myös silloin, kun on epäselvää, merkitseekö suunnitelma kirkollisen rakennuksen olennaista muuttamista. Lausunto pyydetäisiin asian valmisteluvaiheessa joko asiaa valmistelevan kirkkoneuvoston, yhteisen kirkkoneuvoston tai viranhaltijan toimesta. Käytännössä tarkoituksenmukaisinta olisi olla yhteydessä Museovirastoon jo suunnittelun alkuvaiheessa tai ennen hankkeen alkamista. Ehdotuksen mukaan Museoviraston kuuleminen sijoittuisi nykyistä aikaisempaan ajankohtaan ja Museovirasto kytkettäisiin mukaan 50 vuotta täyttäneen kirkollisen rakennuksen muutos- ja korjaustöihin, vaikka rakennusta ei olisi suojeltukaan.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin seurakunnan tai seurakuntayhtymän velvollisuudesta varata Ahvenanmaan maakunnan hallitukselle tai saamelaiskäräjille tilaisuus antaa asiasta lausunto ennen 1 momentissa tarkoitettua päätöksen tekemistä. Ahvenanmaan maakunnan hallitukselle tulisi varata tilaisuus

antaa asiasta lausunto, jos kirkollinen rakennus sijaitsee Ahvenanmaalla. Käytännössä lausunnon valmistelisi tällöin Ahvenanmaan maakunnan hallituksen alaisuudessa asiantuntijatahona toimiva museotoimisto, mutta varsinainen viranomaistaho olisi maakunnan hallitus. Saamelaiskäräjille tulisi varata tilaisuus antaa lausunto, jos kirkollinen rakennus sijaitsee saamelaisten kotiseutualueella. Saamelaismuseo Siida toimisi yhteistyössä Museoviraston kanssa asiantuntijana rakennusperinnön säilymiseen liittyvissä kysymyksissä. Tältä osin ehdotus vastaa rakennusperintölaissa omaksuttua käytäntöä. Lausunnot toimitettaisiin muiden asiaan liittyvien asiakirjojen ohessa alistusviranomaiselle.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi Museoviraston oikeudesta antaa ohjeita suojeltua kirkollista rakennusta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta. Ehdotuksen mukaan suojeltujen kirkollisten rakennusten korjaussuunnitelmien seuranta olisi jatkossakin keskitetty yhdelle viranomaiselle eli Museovirastolle. Ensisijaisena tavoitteena on, että suojeltua kirkollista rakennusta koskevassa korjaushankkeessa pyritään yhteistyöhön seurakunnan, kirkkohallituksen ja Museoviraston kanssa.

5 b §. *Päätös kirkollisen rakennuksen suojelun lakkaamisesta.* Uuden pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi niistä perusteista, joilla kirkkohallitus voi päättää kirkollisen rakennuksen suojelun päättymisestä. Päätöksenteossa, johon sisältyy tarkoituksenmukaisuusharkintaa, tulee ottaa huomioon myös 5 §:n mukaiset kirkollisen rakennuksen suojelun tavoitteet. Momentin 1 ja 3 kohta vastaa voimassa olevan 5 §:n 3 momentissa olevaa säännöstä.

Seurakuntarakenteiden muuttuessa seurakunnilla on paineita luopua osasta kiinteistöomaisuuttaan, mahdollisesti myös osasta kirkollisia rakennuksia. Suojellusta kirkollisesta rakennuksesta luopuminen edellyttää päätöstä suojelun lakkaamisesta. Tästä syystä mahdollisuutta lakkauttaa kirkollisen rakennuksen suojelu ehdotetaan laajennettavaksi momentin 2 kohdassa siten, että suojelu voitaisiin lakkauttaa myös silloin, kun seurakunnalla on useita kirkollisia rakennuksia, eikä sillä ole tarvetta toiminnassaan enää käyttää

omistamaansa suojeltua kirkollista rakennusta.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi kirkkohallituksen velvollisuudesta varata Museovirastolle ja lisäksi 5 a §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa Ahvenanmaan maakunnan hallitukselle tai saamelaiskäräjille tilaisuus antaa asiassa lausunto.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan säännöstyä siitä, että kirkkohallituksen päätöksestä kirkollisen rakennuksen suojelun lakkaamisesta tulee viipymättä ilmoittaa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle, koska rakennuksen suojelulle saattaisi olla tarve rakennusperintölain perusteella, vaikka rakennus ei enää olisi suojeltu kirkkolain mukaan. Lisäksi päätöksestä tulisi ilmoittaa kirkollisen rakennuksen sijaintikunnalle, koska kirkollinen rakennus voi olla suojeltu myös asemakaavassa ja suojelun lakkaaminen voi edellyttää kaavavaruksen muuttamista.

6 §. *Rakennussuojelun valvonta.* Pykälän 2 momentin sanamuotoa ehdotetaan muutettavaksi selkeämmäksi.

24 luku. Alistaminen ja muutoksenhaku

1 §. *Alistaminen.* Kun kirkollisen rakennuksen suojelua koskevan kirkkohallituksen päätöksen alistamisesta opetus- ja kulttuuriministeriön luovuttaisiin, ehdotetaan pykälän 1 momentista poistettavaksi säännös ministeriön toimimisesta alistusviranomaisena.

8 b §. *Museoviraston valitusoikeus.* Uudessa pykälässä museovirastolle ehdotetaan säädettäväksi oikeus valittaa seurakunnan ja seurakuntayhtymän viranomaisen kirkkohallitukselle alistettavasta päätöksestä, kun päätös koskee suojeltua kirkollista rakennusta, sekä kirkkohallituksen kirkollisen rakennuksen suojelua ja suojelun lakkaamista koskevasta päätöksestä. Museoviraston valituksen osalta olisi kysymys kirkkolain 24 luvun 4 §:n mukaisesta kirkollisvalituksesta.

2 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2014.

Lisäksi ehdotetaan siirtymäsäännöstä, jonka mukaan lain voimaan tullessa vireillä ole-

van alistus- ja muutoksenhakuasian käsittelyyn sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Lakiehdotus

Laki

kirkkolain muuttamisesta

Kirkolliskokouksen ehdotuksen ja eduskunnan päätöksen mukaisesti *kumotaan* kirkkolain (1054/1993) 14 luvun 1 §:n 2 momentti, *muutetaan* 9 luvun 3 §, 14 luvun 2 §, 5 § ja 6 §:n 2 momentti sekä 24 luvun 1 §:n 1 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 9 luvun 3 § osaksi laissa 1201/2002 ja 24 luvun 1 §:n 1 momentti laissa 1274/2003, sekä *lisätään* 14 lukuun uusi 5 a ja 5 b § sekä 24 lukuun uusi 8 b § seuraavasti:

9 luku

Kirkkovaltuusto

3 §

Määräenemmistö

Päätöksen tekemiseen vaaditaan, että vähintään kaksi kolmasosaa läsnä olevista ja enemmän kuin puolet kaikista kirkkovaltuuston jäsenistä sitä kannattaa asiassa, joka koskee:

- 1) kirkollisen rakennuksen, kappelin, seurakuntatalon, seurakunnan virastotalon, leiritai kurssikeskuksen rakentamista taikka hankkimista;
- 2) kirkollisen rakennuksen olennaista muuttamista tai purkamista, sen käyttötarkoituksen muuttamista taikka muun rakennuksen muuttamista kirkolliseksi rakennukseksi;
- 3) hautausmaan perustamista tai laajentamista;
- 4) kiinteän omaisuuden luovuttamista;
- 5) uuden viran perustamista.

14 luku

Kirkko, seurakunnan kiinteistöt ja rakennussuojelu

2 §

Kirkolliset rakennukset ja päätöksen alistaminen

Kirkollisia rakennuksia ovat kirkot ja kellopöytäpölyt, siunaus- ja hautakappelit sekä hautausmaalla olevat niihin rinnastettavat rakennukset.

Kirkkopihahan, sen ja hautausmaan aitaan ja porttiin sekä sankarihautausmaahan sovelletaan, mitä kirkollisista rakennuksista säädetään.

Kirkkovaltuuston päätös on alistettava kirkkohallituksen vahvistettavaksi, jos se koskee:

- 1) uuden kirkon tai siunauskappelin rakentamista tai hankkimista;
- 2) muun rakennuksen muuttamista kirkoksi tai siunauskappeliksi;

3) kirkollisen rakennuksen olennaista muuttamista tai purkamista taikka sen käyttö-tarkoituksen muuttamista;

4) kirkon käyttämättä jättämistä.

5 §

Kirkollisen rakennuksen suojelu

Kirkollisen rakennuksen suojelun tavoitteena on turvata kirkollinen rakennettu kulttuuriympäristö osana kulttuuriperintöä, vaalia sen ominaisluonnetta ja erityispiirteitä sekä edistää sen kulttuurisesti kestävää hoitoa ja käyttöä.

Kirkollinen rakennus, joka on rakennettu ennen vuotta 1917, on suojeltu suoraan lain nojalla. Kirkkohallitus voi määrätä tätä myöhemmin käyttöön otetun kirkollisen rakennuksen suojeltavaksi, jos suojelu on perusteltua rakennushistorian, rakennustaitteen, rakennustekniikan tai erityisten ympäristöarvojen kannalta. Kirkkohallitus päättää suojelusta omasta, seurakunnan, tuomiokapitulin tai Museoviraston aloitteesta.

Rakennuksen suojelu käsittää myös sen kiinteän sisustuksen, siihen liittyvät maalaukset ja taideteokset sekä rakennuksen pihapiiriin.

5 a §

Lausunnot

Seurakunnan tai seurakuntayhtymän on ennen päätöksen tekemistä varattava Museovirastolle tilaisuus antaa asiasta lausunto, jos päätös koskee suojellun tai sellaisen kirkollisen rakennuksen, jonka käyttöön ottamisesta on kulunut 50 vuotta, olennaista muuttamista tai purkamista taikka käyttötarkoituksen muuttamista. Lausunto on pyydettävä jo asiaa koskevasta suunnitelmasta.

Seurakunnan tai seurakuntayhtymän on lisäksi ennen 1 momentissa tarkoitettua päätöksen tekemistä varattava tilaisuus antaa asiasta lausunto Ahvenanmaan maakunnan hallitukselle, jos kirkollinen rakennus sijaitsee Ahvenanmaalla, tai saamelaiskäräjille, jos rakennus sijaitsee saamelaisten kotiseutualueella.

Museovirasto voi antaa ohjeita suojeltua kirkollista rakennusta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta.

5 b §

Päätös kirkollisen rakennuksen suojelun lakkaamisesta

Kirkkohallitus voi päättää, ettei kirkollista rakennusta enää ole pidettävä suojeltuna, jos:

1) rakennus on sillä tavoin vahingoittunut, ettei sitä voida saattaa ennalleen;

2) seurakunnalla on useita kirkollisia rakennuksia eikä sillä ole tarvetta toiminnassaan enää käyttää omistamaansa suojeltua kirkollista rakennusta;

3) rakennuksen suojeleminen ei ole muusta erityisestä syystä enää perusteltua.

Kirkkohallituksen on ennen päätöksen tekemistä varattava Museovirastolle ja lisäksi 5 a §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa Ahvenanmaan maakunnan hallitukselle tai saamelaiskäräjille tilaisuus antaa asiassa lausunto.

Kirkkohallituksen päätöksestä tulee viipymättä ilmoittaa asianomaiselle elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle sekä kirkollisen rakennuksen sijaintikunnalle.

6 §

Rakennussuojelun valvonta

Kirkkohallitus voi kieltää sellaisen kirkollisessa rakennuksessa tehtävän muutos- tai korjaustyön, jota koskevaa päätöstä ei ole vahvistettu tai saatettu vahvistettavaksi. Kirkkohallituksen päätös voidaan panna täytäntöön siitä tehdystä valituksesta huolimatta.

24 luku

Alistaminen ja muutoksenhaku

1 §

Alistaminen

Milloin seurakunnan tai seurakuntayhtymän viranomaisen päätös on alistettava, alis-

tamisen toimittaa ja asiakirjat lähettää tuomiokapitulille seurakunnan viranomaisen päätöksen osalta kirkkoneuvosto tai seurakuntaneuvosto ja seurakuntayhtymän päätöksen osalta yhteinen kirkkoneuvosto. Jos alistettavan asian tutkiminen kuuluu kirkkohallitukselle, tuomiokapituli lähettää asiakirjat ja oman lausuntonsa kirkkohallitukselle.

8 b §

Museoviraston valitusoikeus

Museovirasto saa hakea valittamalla muutosta:

Helsingissä 5 päivänä syyskuuta 2013

Pääministeri

JYRKI KATAINEN

1) seurakunnan ja seurakuntayhtymän viranomaisen 14 luvun 2 §:n 3 momentin 3 kohdassa tarkoitettuun päätökseen, kun päätös koskee suojeltua kirkollista rakennusta;

2) kirkkohallituksen 14 luvun 5 §:n 2 momentissa ja 5 b §:ssä tarkoitettuun kirkollisen rakennuksen suojelua koskevaan päätökseen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tämän lain voimaan tullessa vireillä olevan alistus- ja muutoksenhakuasian käsittelyyn sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Sisäasiainministeri *Päivi Räsänen*

Laki**kirkkolain muuttamisesta**

Kirkolliskokouksen ehdotuksen ja eduskunnan päätöksen mukaisesti kumotaan kirkkolain (1054/1993) 14 luvun 1 §:n 2 momentti, muutetaan 9 luvun 3 §, 14 luvun 2 §, 5 § ja 6 §:n 2 momentti sekä 24 luvun 1 §:n 1 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 9 luvun 3 § osaksi laissa 1201/2002 ja 24 luvun 1 §:n 1 momentti laissa 1274/2003, sekä lisätään 14 lukuun uusi 5 a ja 5 b § sekä 24 lukuun uusi 8 b § seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

9 luku

9 luku

Kirkkovaltuusto**Kirkkovaltuusto**

3 §

3 §

*Määräenemmistö**Määräenemmistö*

Päätöksen tekemiseen vaaditaan, että vähintään kaksi kolmannelle saapuvilla olevista ja enemmän kuin puolet kaikista valtuuston jäsenistä sitä kannattaa asioissa, jotka koskevat

Päätöksen tekemiseen vaaditaan, että vähintään kaksi kolmasosaa läsnä olevista ja enemmän kuin puolet kaikista kirkkovaltuuston jäsenistä sitä kannattaa asiassa, joka koskee:

1) kirkon ja siihen kuuluvien rakennusten tai siunauskappelin rakentamista tai 14 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettua korjaamista sekä kappelin, seurakuntatalon, seurakunnan virastotalon tai leiri- ja kurssikeskuksen rakentamista taikka hautausmaan perustamista tai laajentamista;

1) kirkollisen rakennuksen, kappelin, seurakuntatalon, seurakunnan virastotalon, leiri- tai kurssikeskuksen rakentamista taikka hankkimista;

2) kiinteän omaisuuden luovuttamista; tai

2) kirkollisen rakennuksen olennaista muuttamista tai purkamista, sen käyttötarkoituksen muuttamista taikka muun rakennuksen muuttamista kirkolliseksi rakennukseksi;

3) uuden viran perustamista.

3) hautausmaan perustamista tai laajentamista;

4) kiinteän omaisuuden luovuttamista;

5) uuden viran perustamista.

14 luku

Kirkko, seurakunnan kiinteistöt ja rakennussuojelu

1 §

Kirkko

Kirkkovaltuuston päätös, joka koskee uuden kirkon tai siunauskappelin rakentamista, on alistettava kirkkohallituksen vahvistettavaksi.

2 §

Kirkolliset rakennukset

Kirkollisia rakennuksia ovat kirkot ja kello-tapulit, siunaus- ja hautakappelit sekä hautausmaalla olevat niihin rinnastettavat rakennukset. Kirkkopihaan sekä sen ja hautausmaan aitaan ja porttiin sovelletaan mitä kirkollisista rakennuksista on säädetty tai määrätty.

Kirkon käyttämättä jättämistä sekä kirkollisen rakennuksen purkamista tai sellaista korjaamista, joka olennaisesti muuttaa sen ulko- tai sisäasua, koskeva päätös on alistettava kirkkohallituksen vahvistettavaksi.

5 §

Kirkollisten rakennusten suojelu

Kirkollinen rakennus, joka on rakennettu ennen vuotta 1917 on suojelunalainen. Kirkkohallitus voi määrätä sitä nuoremman kirkollisen rakennuksen suojeltavaksi, jos suojeluun on sellainen syy, jonka johdosta vastaavan rakennuksen suojelusta voitaisiin päättää rakennussuojelulain (60/85) mukaan. Kirkkohallitus voi tehdä suojelua koskevan päätöksen myös tuomiokapitulien, seurakunnan tai

14 luku

Kirkko, seurakunnan kiinteistöt ja rakennussuojelu

1 §

Kirkko

(2 mom. kumotaan)

2 §

Kirkolliset rakennukset ja päätöksen alistaminen

Kirkollisia rakennuksia ovat kirkot ja kello-tapulit, siunaus- ja hautakappelit sekä hautausmaalla olevat niihin rinnastettavat rakennukset.

Kirkkopihaan, sen ja hautausmaan aitaan ja porttiin sekä sankarihautausmaahan sovelletaan, mitä kirkollisista rakennuksista säädetään.

Kirkkovaltuuston päätös on alistettava kirkkohallituksen vahvistettavaksi, jos se koskee:

- 1) uuden kirkon tai siunauskappelin rakentamista tai hankkimista;
- 2) muun rakennuksen muuttamista kirkoksi tai siunauskappeliksi;
- 3) kirkollisen rakennuksen olennaista muuttamista tai purkamista taikka sen käyttötarkoituksen muuttamista;
- 4) kirkon käyttämättä jättämistä.

5 §

Kirkollisen rakennuksen suojelu

Kirkollisen rakennuksen suojelun tavoitteena on turvata kirkollinen rakennettu kulttuuriympäristö osana kulttuuriperintöä, vaalia sen ominaisluonnetta ja erityispiirteitä sekä edistää sen kulttuurisesti kestävää hoitoa ja käyttöä.

Kirkollinen rakennus, joka on rakennettu ennen vuotta 1917, on suojeltu suoraan lain nojalla. Kirkkohallitus voi määrätä tätä

museoviraston aloitteesta. Rakennuksen suo-
jelu kohdistuu myös sen kiinteään sisustuk-
seen, siihen liittyviin maalauksiin ja taidete-
oksiin sekä piha-alueeseen.

Jos kirkkohallitukselle on 2 §:n 2 momentin
mukaan alistettu suojelun alaisen kirkollisen
rakennuksen purkamista taikka sen ulko- tai
sisäasua olennaisesti muuttavaa korjaamista
koskeva päätös, kirkkohallituksen on ennen
asian ratkaisemista varattava museovirastolle
tilaisuus antaa siitä lausuntonsa.

Jos tässä pykälässä tarkoitettu rakennus on
sillä tavoin vahingoittunut, ettei sitä voida
saattaa ennalleen, tai jos rakennuksen suoje-
leminen muusta erityisestä syystä ei enää ole
perusteltua, kirkkohallitus voi, varattuaan
museovirastolle tilaisuuden antaa asiasta lau-
suntonsa, päättää, ettei sitä enää ole pidettävä
suojelejalaisena.

Kirkkohallituksen 2 ja 3 momentissa tarkoi-
tettu päätös on alistettava opetusministeriön
vahvistettavaksi.

*myöhemmin käyttöön otetun kirkollisen ra-
kennuksen suojeltavaksi, jos suojeleminen on pe-
rusteltua rakennushistorian, rakennustaiteen,
rakennustekniikan tai erityisten ympäristöar-
vojen kannalta. Kirkkohallitus päättää suoje-
lusta omasta, seurakunnan, tuomiokapitulin
tai Museoviraston aloitteesta.*

*Rakennuksen suojeleminen käsittää myös sen
kiinteään sisustuksen, siihen liittyvät maalauk-
set ja taideteokset sekä rakennuksen pihapii-
rin.*

5 a §

Lausunnot

*Seurakunnan tai seurakuntayhtymän on
ennen päätöksen tekemistä varattava Museo-
virastolle tilaisuus antaa asiasta lausunto,
jos päätös koskee suojellun tai sellaisen kir-
kollisen rakennuksen, jonka käyttöön ottami-
sesta on kulunut 50 vuotta, olennaista muut-
tamista tai purkamista taikka käyttötarkoi-
tusten muuttamista. Lausunto on pyydettävä
jo asiaa koskevasta suunnitelmasta.*

*Seurakunnan tai seurakuntayhtymän on li-
säksi ennen 1 momentissa tarkoitettua pää-
töksen tekemistä varattava tilaisuus antaa
asiasta lausunto Ahvenanmaan maakunnan
hallitukselle, jos kirkollinen rakennus sijait-
see Ahvenanmaalla, tai saamelaiskäräjille,
jos rakennus sijaitsee saamelaisten kotiseu-
tualueella.*

*Museovirasto voi antaa ohjeita suojelemaan
kirkollista rakennusta koskevan päätöksen
täytäntöönpanosta.*

5 b §

Päätös kirkollisen rakennuksen suojelun lakkaamisesta

Kirkkohallitus voi päättää, ettei kirkollista rakennusta enää ole pidettävä suojeltuna, jos:

1) rakennus on sillä tavoin vahingoittunut, ettei sitä voida saattaa ennalleen;

2) seurakunnalla on useita kirkollisia rakennuksia eikä sillä ole tarvetta toiminnassaan enää käyttää omistamaansa suojeltua kirkollista rakennusta;

3) rakennuksen suojeleminen ei ole muusta erityisestä syystä enää perusteltua.

Kirkkohallituksen on ennen päätöksen tekemistä varattava Museovirastolle ja lisäksi 5 a §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa Ahvenanmaan maakunnan hallitukselle tai saamelaiskäräjille tilaisuus antaa asiassa lausunto.

Kirkkohallituksen päätöksestä tulee viipymättä ilmoittaa asianomaiselle elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle sekä kirkollisen rakennuksen sijaintikunnalle.

6 §

Rakennussuojelun valvonta

Jos on ilmeistä, että kirkollisessa rakennuksessa tehdään 2 §:n 2 momentissa tarkoitettuja muutoksia tai korjauksia, vaikka alistusviranomaisen ei ole vahvistanut niitä koskevaa päätöstä, kirkkohallitus voi kieltää työn tai määrätä sen keskeytettäväksi. Kirkkohallituksen päätös voidaan panna täytäntöön siitä tehdystä valituksesta huolimatta.

24 luku

Alistaminen ja muutoksenhaku

1 §

Alistaminen

Milloin seurakunnan tai seurakuntayhtymän viranomaisen päätös on alistettava, alistamisen toimittaa ja asiakirjat lähettää tuomioka-

6 §

Rakennussuojelun valvonta

Kirkkohallitus voi kieltää sellaisen kirkollisessa rakennuksessa tehtävän muutos- tai korjaustyön, jota koskevaa päätöstä ei ole vahvistettu tai saatettu vahvistettavaksi. Kirkkohallituksen päätös voidaan panna täytäntöön siitä tehdystä valituksesta huolimatta.

24 luku

Alistaminen ja muutoksenhaku

1 §

Alistaminen

Milloin seurakunnan tai seurakuntayhtymän viranomaisen päätös on alistettava, alistamisen toimittaa ja asiakirjat lähettää tuo-

pitulille seurakunnan viranomaisen päätöksen osalta kirkkoneuvosto tai seurakuntaneuvosto ja seurakuntayhtymän päätöksen osalta yhteinen kirkkoneuvosto. Jos alistettavan asian tutkiminen kuuluu kirkkohallitukselle tai opetusministeriölle, tuomiokapituli lähettää asiakirjat ja oman lausuntonsa kirkkohallitukselle. *Opetusministeriölle alistettava päätös lähetetään sen tutkittavaksi vain, jos kirkkohallitus puoltaa sen hyväksymistä.*

miokapitulille seurakunnan viranomaisen päätöksen osalta kirkkoneuvosto tai seurakuntaneuvosto ja seurakuntayhtymän päätöksen osalta yhteinen kirkkoneuvosto. *Jos alistettavan asian tutkiminen kuuluu kirkkohallitukselle, tuomiokapituli lähettää asiakirjat ja oman lausuntonsa kirkkohallitukselle.*

8 b §

Museoviraston valitusoikeus

Museovirasto saa hakea valittamalla muuttosta:

- 1) seurakunnan ja seurakuntayhtymän viranomaisen 14 luvun 2 §:n 3 momentin 3 kohdassa tarkoitettuun päätökseen, kun päätös koskee suojeltua kirkollista rakennusta;
- 2) kirkkohallituksen 14 luvun 5 §:n 2 momentissa ja 5 b §:ssä tarkoitettuun kirkollisen rakennuksen suojelua koskevaan päätökseen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tämän lain voimaan tullessa vireillä olevan alustus- ja muutoksenhakuasian käsitteeseen sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.